

Oos Gebrook

*Uitgave van
Heemkundevereniging Hoensbroek
Jaargang 1 nr. 1 juli 2008*

Oos gebrook

Uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.
Opgericht 26 september 2007

Jaargang 1, nummer 1 juli 2008

Redactie:

Math Mertens
Bernard Grothues
Wim Kortekaas
Jo Hermanns
Hein Giesen
Roel Talsma
Jan Bus

Secretariaat:

Klinkertstraat 19,
6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721
secretaris@heemkundehoensbroek.nl.

Website:

www.heemkundehoensbroek.nl

Verenigingslokaal:

MFC Gebrook, Prinsenstraat 12 Hoensbroek.

Sign It

Weustenraedtstraat 45
6430 AJ Hoensbroek

Voorwoord

Voor u ligt de eerste uitgave van ons verenigingsblad. En ik mag zeggen dat ik een trotse voorzitter ben en zeer tevreden met deze opzet.

Ons streven is gehaald om zo snel mogelijk een verenigingsblad te presenteren met informatie waar je wat aan hebt. Een blad dat je met plezier bewaart om het later nog eens te lezen.

De opzet is om 2 keer per jaar dit verenigingsblad te presenteren.

De werkgroep redactie, die hiervoor verantwoordelijk is bestaat uit een aantal enthousiaste mensen die er wat van kunnen en een uitgebalanceerd boekje hebben samengesteld met een diversiteit aan onderwerpen.

Uitgangspunt voor onze vereniging is, dat alles voor ons interessant is wat met de voormalige gemeente Hoensbroek en de geschiedenis van het huidige stadsdeel van Heerlen te maken heeft.

We zijn dan ook telkens weer aangenaam verrast als we zien wat mensen komen brengen om digitaal te kopiëren of wat er geschonken wordt voor ons beperkte archief.

We zitten nu goed op koers met een fijn bestuur dat erg betrokken is bij de werkgroepen die ieder op hun eigen manier een steentje bijdragen aan het bestaansrecht van onze vereniging.

Uiteraard ook een bedankje voor de sponsors bij wie onze vereniging nauw aan het hart ligt en die het belang inzien van het bestaan van onze vereniging.

Paul Borger
voorzitter

v Oers Assurantiën
Kouvenderstraat 238
6431HK Hoensbroek

Zustertje

(Dialect van Hoensbroek)

Dit oud verdwaasd vrouwtje heeft de herinneringen aan vroeger verloren;
ze kon wel, zoals dat in exempelen (*middeleeuwse stichtelijke verhalen*)
staat,

in het klooster zelf zijn geboren;

in het schillenhok (*later ook: bijkeuken*) dan, of als zuster-portier
met sleutelring en brevier.

Vaak aan het koolhofpoortje (*moestuin-poortje*) ziet

ze de kinderen naar haar staan te kijken,

en in de hooitijd hoog op een kar

nieuwsgierige koppen van de boeren:

dan slaat ze de ogen neer, bang en beschaamd,

de wereld, net als de zonden, zijn haar vreemd.

Ze noemt de zwaluwen aan de vijver (*moer is plas, denk
aan moeras*)

met de namen van dode zusters

en licht, als een moedertje, even oud,

om zoveel “verkindsing” moet huilen:

alsof ze allemaal (*die dode zusters*) niet vlogen, net als

zwaluwen,

door de hemel in blauwzijden pij.

De heiligen op consoles en

zij (*de heiligen*) die geschilderd in brede ramen hangen:

ze heeft, toen ze jong en novice(ke) was

hun verhalen gespeld en begrepen, -

Nu spoken (*in de war zijn*) hun namen haar vreemd door
het hoofd,

dat het vaak heet in haar hersens klopt.

K. v. Tilburg

Nieuwstraat 178

6431KX Hoensbroek

En 's avonds wenkt ze goede nacht
naar hen (*de heiligen*) die langs de muren van de dormter
(*slaapzaal*) staan:

“En haalt, voordat het straks voor de metten luidt
mij maar om de zon wit te schuren....!”

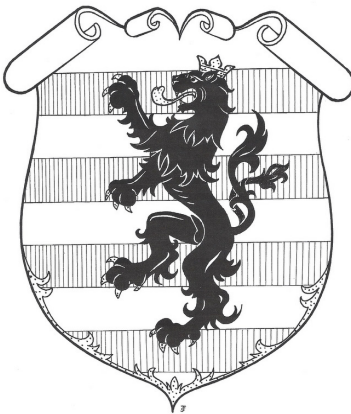
Dan vouwt ze de handen tegen elkaar in een spits
en wacht of er geen heilige komt

PAUL VAN H.

Vertaling door Huub van Lieshout, met medewerking van
Math Mertens.

Het wapen van Hoensbroek

Hoensbroek maakte tot 1388 deel uit van de heerlijkheid Heerlen. In dat jaar werd door Herman Hoen I, de eerste Heer van Hoensbroek, het oudst bestaande deel van het kasteel gebouwd, dat bestond uit een

toren. Daarna kwam er een rechthoekige burcht bij. De familie Hoen tzo Broeck, later Hoensbroeck bleef tot aan de Franse tijd in het bezit van de heerlijkheid. Vanaf het begin voerde de familie een fraai wapen, dat herkenbaar was aan een gekroonde zwarte leeuw met gouden nagels, afgebeeld op zilveren achtergrond met vier rode dwarsbalken. Er bestaat nog een oude zegel uit de 15^e eeuw, met een afdruk uit 1449, waarop dit familiewapen is te zien.

Autobedrijf Simons
Nieuwstraat 161
6432 GW Hoensbroek

Dan merkte Egidius Slanghen (1820-1882) in een van zijn boeken¹ op dat de afbeelding van het wapen van een regerende vorst van de gebiedende heer en soms met de patroon van de parochie als schildhouder, veelvuldig gebruikt werd op aangehechte zegels in akten en geschriften en dat het zegel dienst deed als handtekening. In zijn onderzoek naar de geschiedenis van Hoensbroek, had hij een zodanig zegel teruggevonden op de zegels van Schaesberg, Oud-Valkenburg, Nuth, Wijnandsrade en Hoensbroek. Nadat hij op 11 maart 1855 benoemd werd tot burgemeester van Hoensbroek en hij een grote belangstelling had voor de Limburgse geschiedenis en voor Hoensbroek in het bijzonder², ontwierp hij voor Hoensbroek een eigen gemeentewapen, dat officieel bij Koninklijke Beschikking van 14 juni 1858 werd vastgesteld met de volgende omschrijving:

“Een schild van lazuur (blauw) met eenen heilige van goud, voor zich houdende een schild van zilver (wit) met vier fascen (dwarsbalken) van keel (rood), waarover brochant (over alles heen) een leeuw van sabel (zwart) gekroond, getongd en geklauwd van goud”

Sint Jan Evangelist of St. Jan de Doper?

De patroon, die op het wapen zien³ is dus een anonieme heilige herkenbaar aan de nimbus achter zijn hoofd met een schoudermantel. Het is opmerkelijk dat het niet St. Jan Evangelist voorstelt, de patroonheilige van Hoensbroek met

¹ *Bijdrage tot de geschiedenis van het tegenwoordige h.* Slanghen, burgemeester van Hoensbroek en Voerendaal (1865). p. 192

² *Geschiedenis van Hoensbroek* door J.M. van de Venne, J. Th.H. de Win en P.A.H.M. Peeters (MCMLXVII)

³ De tekeningen van de wapens van Hoensbroek zijn door heraldisch tekenaar Jan Creusen voor deze uitgave van Oos Gebrook beschikbaar gesteld, waarvoor dank.

bijbehorende attributen gifbeker met slang of adelaar met boek. St. Jan Evangelist was de lievelingsleerling van Christus. Hij behoorde tot de volgelingen van Johannes de Doper en reisde samen met Andreas Christus na. Hij stond onder het kruis met Maria. Op latere leeftijd verbleef hij in Efeze. Door keizer Domitianus (81-96) werd hij verbannen naar Patmos, waar hij de Apocalyps schreef. Of had het niet St. Jan de Doper moeten zijn? Johannes de Doper was de zoon van Elisabeth en Zacharias. Hij werd zes maanden voor Christus geboren in Judea. Hij trok zich terug in de woestijn en leefde als een asceet. In het dal van de Jordaan preekte

hij en diende boetedopen toe. Hij doopte Christus en noemde hem de Messias. Om politieke redenen werd hij onthoofd op verzoek van Salome, de dochter van Herodias.

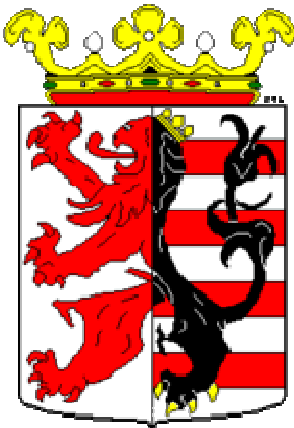
Heeft Hoensbroek indertijd niet de verkeerde patroonheilige gekozen? In Hoensbroek sprak men altijd van St. Jan. Welke St. Jan was niet duidelijk.

Men nam aan dat het St. Jan Evangelist was. Het kleine kerkje aan de Markt had uitkomst kunnen bieden. Maar de afbeeldingen boven het altaar hebben eeuwenlang onder een kalklaag gezeten. Totdat in de periode 1909/1910 bij de restauratie van het kerkje verborgen achter het pleisterwerk boven de triomfboog een 15^e eeuwse muurschildering werd ontdekt, waarvan Jan Creusen een reconstructie maakte.⁴ In zijn weergave van het Laatste Oordeel op het fresco in de triomfboog achter in de kleine St. Jan laat hij zien, dat we hier niet te doen hebben met St. Jan de evangelist maar met St. Jan de Doper. Het is St. Jan de Doper die hier met gevouwen handen knielt, in een harige vacht, duidelijk afkomstig van een kameel waarvan de kop rust aan de linkervoet van Christus. Het is St. Jan de Doper, gelet op de bijbehorende attributen als zijn kleed van kamelenhaar en het zwaard boven het hoofd van Johannes, als teken van zijn martelaarschap, die de patroon heilige van Hoensbroek is. Niets wijst erop dat we te doen hebben met St. Jan de Evangelist.

⁴ Jan Creusen en Bernard Grothues: *“Rondom de Kleine St.-Jan van Hoensbroek”*, p.14-18

Verder mogen we voor wat het wapen van Hoensbroek betreft een klein detail niet vergeten. In het wapen van Slanghen is de tong van de leeuw van *goud*, terwijl de familie Hoen een leeuw met een *zwarte* tong voerde.

Bijna 125 jaar heeft Hoensbroek trots dit wapen gedragen, totdat in 1982 de fusie van Hoensbroek met Heerlen een feit werd. Met Koninklijk Besluit nr. 15 van 24 november 1982 de meerderheid van de commissie delen van de oude gemeentewapens van Hoensbroek en Heerlen deed samensmelten.

St. Pancratius uit Heerlen en die andere heilige uit Hoensbroek waren verdwenen en hadden plaatsgemaakt voor een leeuw, die was samengevoegd uit de beide wapens. Links in de rode kleur de Valkenburgse leeuw, die herinnert aan het jaar 1378, toen het Land van Valkenburg werd uitgebreid met de Heerlijkheid Heerlen en rechts in zwart de Hoensbroekse leeuw, die herinnert aan 1388 toen Hoensbroek van Heerlen werd afgescheiden en tot afzonderlijke Heerlijkheid werd verheven of zoals het huidige wapen nu wordt omschreven:

“Gedeeld; I effen zilver; II in zilver vier dwarsbalken van keel; over beide delen heen een gekroonde leeuw, gedeeld van keel en sabel, de kroon en de nagels van de linkerhelft van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels”

Bernard Grothues

Fa. van Criezingen v.o.f. - Woninginrichting

Hoofdstraat 390

6433 GN Hoensbroek

Terugblik op de jaarvergadering en de heemkundeavond op woensdag 27 februari ll.

Het was de eerste keer, dat we een jaarvergadering hielden. Waarschijnlijk was dat ook de reden, dat het bij een hele korte, formele bijeenkomst kon blijven. De op een jaarvergadering gebruikelijke punten zoals het jaarverslag van de secretaris, het financieel jaarverslag en de bevindingen van de kascontrolecommissie werden in zeer snel tempo bijna zonder vragen van de 30 aanwezige leden afgehandeld. Uiteraard kwamen ook de werkzaamheden van de werkgroepen aan de orde. Daarvoor verwijzen we u nu naar het artikel verderop in dit blad, dat hierover gaat. En door deze snelle gang van zaken hoefde deze vergadering uiteindelijk slechts 20 minuten te duren.

Dat was maar goed ook, want onmiddellijk hierna stroomde de zaal verder vol met heel veel belangstellenden voor de aansluitende heemkundeavond, waarin ‘Carnaval’ centraal stond.

In het bijzonder door de bijdrage van Piet Boonstra, af en toe muzikaal ondersteund door Peter Vellinga, werd een nostalgische blik geworpen op de Hoensbroekse carnaval door de jaren heen. Daarna werd dat ook nog eens gedaan aan de hand van foto's en films van voor WO II. En dan zie je de verschillen met nu, maar ook dat carnaval gewoon van alle tijden is.

De avond werd afgesloten met het verhaal, dat July Vijgen presenteerde. Haar bijdrage richtte zich in het bijzonder op hoe door het hele jaar heen bij haar en heel veel andere Breuker luuj carnaval als een rode draad door het leven loopt. Alles tezamen genomen mogen we terugkijken op een zeer geslaagde bijeenkomst. En dat het geslaagd was bleek duidelijk na afloop en ook later nog uit de enthousiaste reacties van de bezoekers,

H. Giesen - Herenkapper
Gouverneur Baron van Hövellplein 12
6432HE Hoensbroek

Nieuws

Historiepagina in de Uitkijk

Sinds maart van dit jaar verschijnt wekelijks in De Uitkijk de Historiepagina. Een hele pagina met artikelen over historische onderwerpen, een historische foto, enkele vaste rubrieken en met nieuwtjes uit de heemkunde- en historische verenigingen en instellingen in Parkstad. Een van de vaste deelnemers is ons lid Bernard Grothues met een wekelijkse bijdrage over chronogrammen en daaraan gerelateerde zaken. Alle heemkundeverenigingen uit Parkstad kunnen hieraan bij toerbeurt een bijdrage leveren. Onze vereniging is in de week van 13 augustus hiervoor aan de beurt. De werkgroep redactie is druk bezig met de voorbereiding.

www.heemkunde.net , de website van de heemkundeverenigingen in Parkstad.

Sinds enige tijd beschikken de gezamenlijke heemkundeverenigingen in Oostelijk Zuid-Limburg over een eigen website: www.heemkunde.net. Bedoeling is, dat daarop van alles te vinden zal zijn over de activiteiten en evenementen van deze verenigingen. Omdat het om een nieuw fenomeen gaat, dat nog enige bekendheid moet krijgen is er nu nog niet zoveel op te vinden, maar dat zal in de komende maanden ongetwijfeld veranderen. Hou deze website dus in de gaten!

Heemkundeavond 17 september a.s.

Onze volgende heemkundeavond zal plaatsvinden op woensdag 17 september a.s. Op deze bijeenkomst zal ons bestuurslid Han Ruyters ons aan de hand van een aantal leuke beelden meenemen in de wereld van de ansicht- en prentbriefkaarten. Han weet hier heel van, omdat hij dagelijks beroepsmatig met ansichtkaarten c.a. bezig. Dat belooft dus heel interessant te worden. Bovendien zal op deze avond ook de officiële presentatie plaatsvinden van het door Math Mertens samengestelde boek met het verzamelde dialectwerk van Paul van Hoensbroek. Dat is de schrijversnaam van Willem Poulssen uit Terschuren, die in de eerste helft van de vorige eeuw verhalen en

gedichten in het Breuker plat heeft gepubliceerd. In dit blad vindt u van zijn hand het gedicht: “Begientje”, dat in 1929 werd gepubliceerd in de Feestgids ter gelegenheid van de inauguratie van kasteel Hoensbroek.

Excursie oude kerkhof rond grote St. Jan en kleine St. Jan aan de Markt

Samen met de parochie en een aantal deskundige mensen uit Hoensbroek is de gemeente bezig met een onderzoek naar de staat van onderhoud en de restauratiemogelijkheden van het oude kerkhof, dat rond de grote St. Jan ligt. Daarbij is ook de vereniging De Terebinth betrokken, die deskundig is op het gebied van funeraire monumenten. Daarbij bleek al, dat het kerkhof een groot aantal interessante grafmonumenten omvat, waarbij in het bijzonder de gietijzeren grafzerken van belang zijn. Naar aanleiding hiervan heeft onze vereniging het plan opgevat een excursie hierover te organiseren op zaterdag 27 september a.s.. Daarin wordt behalve aan het oude kerkhof bij de Grote St. Jan ook een bezoek gebracht aan de kleine St. Jan en het kerkhof aan de Markt. Aan de excursie wordt meegewerkt door de heer Leon Bok van de Vereniging De Terebinth, deskundige op het gebied van grafmonumenten (meer informatie over deze vereniging kunt u vinden op www.terebinth.nl). En daarnaast zijn er enkele andere deskundige mensen gevraagd om toelichting te geven op de bouwgeschiedenis en inrichting van de twee kerken. De kosten voor deze excursie bedragen € 5,00 per persoon. Gezien de aard van de excursie moeten we het aantal deelnemers beperken tot maximaal 30 personen. Als u mee wilt doen moet u zich dus snel aanmelden bij het secretariaat. Vol is vol!

Open Monumentendag

Op zaterdag en zondag 13 en 14 september a.s. staat de Open Monumentendag 2008 in het teken van ‘Sporen’.

Sporen is een breed thema waarvan in elke gemeente in Nederland aanknopingspunten te vinden zijn en dat in elke gemeente zijn eigen vorm zal krijgen. In onze omgeving zal dan de aandacht gericht zijn op de sporen van het mijnverleden van onze streek. Noteer alvast de

data in uw agenda en houdt de berichtgeving in de kranten in de gaten.

Onze oude St. Jan.

Uittreksel uit het boek van Antoine Jacobs “De kleine Sint-Janskerk te Hoensbroek” door Hein Giesen

De oude Sint- Janskerk aan de Markt in Hoensbroek is een der oudste kerkjes in deze contreien. Hoewel het kerkje pas voor het eerst vernoemd wordt in de stichtingoorkunde uit 1390 is het waarschijnlijk veel ouder. Er zijn zelfs geschiedschrijvers die het kerkje reeds in de twaalfde eeuw plaatsten, maar echte bewijzen hiervoor zijn nooit gevonden.

”Appendix van Herle”

In de 14^e eeuw wordt het riddergeslacht Hoen steeds machtiger. Ze breiden het kasteel uit, zorgen ervoor dat in 1388 ridder Herman Hoen de macht krijgt over de heerlijkheid Hoensbroeck of Ghen Broek met een eigen schepenbank en is de afscheiding van Herle een feit. Waarschijnlijk onder zijn invloed, kerken waren in die tijd vaak eigendom van de kasteelheren, is de band met de parochie Herle losser geworden en wordt in die ”stichtingsoorkonde” van 1390 vermeld dat de kapel te Ghenbroek meer bevoegdheden krijgt. In die oorkonde wordt vermeld dat er een kerkhof ingericht mag worden en de H. Eucharistie en het H. Oliesel in de kerk bewaard mogen blijven. Maar het kerkje krijgt nog geen dooprecht, wat hem tot een echte parochiekerk zou maken. Daarvoor moeten de Breuker luuj dan nog steeds de lange, lastige weg naar de Pancratiuskerk in Herle nemen. Zelfs in het jaar 1588 wordt onze kerk nog steeds betiteld als een ‘’appendix van Herle”.

Men mag dus veronderstellen dat het kerkje in 1388 reeds geruime tijd in gebruik was. Het was waarschijnlijk een zaalkerkje en misschien wel gebouwd op de fundamenten van een nog oudere kapel.

Oudste klok uit 1414

Zeker is wel dat er in 1414 reeds een klokkentoren aangebouwd was, want uit dat jaar dateert de oudste klok. Deze klok is gemaakt door een in die jaren bekende klokkenmakersfamilie uit Aken, de familie van Trier. Zij hebben in onze contreien meerdere klokken geplaatst. Onze klok is waarschijnlijk ter plekke, misschien wel in de kerk, gemaakt door een van hen, Peter von Trijens. Er waren

Meel & Graanhandel Rob Peters

Wijngaardsweg 16

6421PJ Heerlen

waarschijnlijk twee klokken, maar een der klokken is onder Napoleon door de Fransen gevorderd.

In 1840 wordt ter vervanging van die tweede klok door een klokkenmaker uit Tongeren, F.Gaulard, een nieuwe klok gegoten .

De klokkentoren is gebouwd in de stijl van de in die tijd gebruikelijke weertorens, d.w.z. dat de bewoners er in tijden van oorlog, plunderingen e.d. beschutting konden zoeken, al is

het onwaarschijnlijk dat onze kerktoeren als zodanig benut is. Wij hadden toch de bescherming van het veel sterkere kasteel in de nabijheid. Wel werd zo'n toren tevens gebruikt als opbergplaats voor kerkelijk en particulier geld en goed. Toren en kerk waren van steen en dus veel veiliger en minder brandgevaarlijk dan de met stro en riet bedekte vakwerkhuisen.

Ingrijpende verbouwingen

Behalve de klokkentoren wordt in die tijd ook het zaalkerkje verbouwd met een schuin dak en ook de twee zijbeuken worden aangebouwd, het kerkje krijgt dan zijn basilicale

F. van Oost - Assurantiën

Jul. Bernhardlaan 8
6432 GW Hoensbroek

model.

De kerk, die in de romaanse traditie gebouwd is, heeft door de vele aan- en verbouwingen onmiskenbaar ook gotische trekjes.

Omstreeks 1500 wordt er weer ingrijpend verbouwd, het middenschip wordt overkluisd met een stenen en beschilderd kruisribgewelf (je keek dan niet meer tegen het dak aan). Door die gewelven kwamen de lichtbeukvenstertjes, die helemaal bovenaan in de zijmuren zaten, boven het gewelf te liggen en verloren hun functie: licht in de kerk brengen. Daarom zijn toen ook de zijbeuken verhoogd en kwam er één groot dak over de gehele kerk, doorgetrokken tot over die zijbeuken en werden de ramen in de zijbeuken verhoogd voor meer licht in de kerk. Het kerkje is nu omgebouwd tot een pseudobasiliek. En dat grote doorlopende dak heeft tot aan de restauratie in de 1909 het beeld van de kerk bepaald. Toen pas heeft men de oorspronkelijke lichtbeukvensters herontdekt, zijn de restauratieplannen aangepast en krijgt het oude St. Jan kerkje zijn originele architectuur terug. In de 17^e eeuw wordt ook het koor (de plaats waar het altaar staat) uitgebreid. Het wordt dan groter en vervangen door een vierzijdig, in mergel en steen opgetrokken, gesloten koor. Aan het eind van diezelfde eeuw, in 1680, wordt het koor opgehoogd tot aan de hoogte der zijbeuken en komen er twee barokke vensters in de zijbeuken van dit koor. En 45 jaar later, in 1725 (het jaartal staat nog steeds in de dorpel) wordt de sacristie aan de zuidzijde aangebouwd en is het kerkje compleet.

Begin 1900, als Hoensbroek begint te groeien en de mijnen in aantocht zijn, worden er plannen gemaakt voor een nieuwe grotere kerk, de huidige St. Jan, die op Palmzondag in 1906 wordt ingewijd.

Constructiebedrijf Wiel Peeters

Economiestraat 47 A

6433KC Hoensbroek

In 1904 bijna afgebroken

Het oude kerkje aan de markt is dan in zo'n desolate staat, dat afbraak gepland wordt. Plannen die zo concreet zijn, dat in november 1904 zelfs de sloop wordt aanbesteed.

Ingrijpen van buitenaf, met de Rijksarchitect voor Monumentenzorg W. Schepens als initiatiefnemer, voorkomt

deze sloop. Het wordt in 1909 eer het financiële plaatje (± fl. 5000,-) voor de renovatie rond is en de aannemersfirma Muyres uit Sittard het karwei ter hand neemt en het kerkje zijn huidige vorm geeft. Ook in de jaren hierna heeft het kerkje nog diverse grote onderhoudsbeurten gekend. Vlak voor de oorlog vanwege

de mijnschade en ook in de vijftiger en zestiger zijn er nog diverse grote opknappbeurten geweest, die het kerkje uiteindelijk zo fraai opknappen dat het weer voor erediensten gebruikt kan worden.

Jos L' Ortye - Alles voor uw tuin

De Koumen 1a, Hoensbroek

6431DG Hoensbroek

Naar de prehistorische vuursteenmijn in Rijckholt.

Reisverslag van onze allereerste buitenactiviteit, door Hein Giesen.

Op zondag 13 april organiseerde onze jonge Heemkundevereniging haar eerste buiten activiteit, een uitstapje naar de prehistorische vuursteenmijn in Rijckholt. Met zo'n 25 belangstellenden kwamen wij op de Markt bijeen en maakten een fraaie toer door het uiterste zuiden van onze mooie provincie, naar het gehucht Rijckholt, dichtbij Eysden. Op de afgesproken plaats aangekomen, was het even schrikken. Ruim 14.00 uur en onze gids dhr. Nillesen was er nog niet. Die kwam 10 minuten later met een rotvaart aangereden, hij had in een verkeersomleiding gezeten, vandaar. Nu konden we aanstappen.

De weergoden waren ons goedgezind, want na een druilerige ochtend stapten wij, beschenen door een fraai lentezonnetje, op het mooie Savelsbos af. De plek waar vijfduizend jaar geleden onze voorouders met de meest primitieve middelen naar het in die tijd kostbare vuursteen groeven.

VZ Constructie & Rep. Centrum

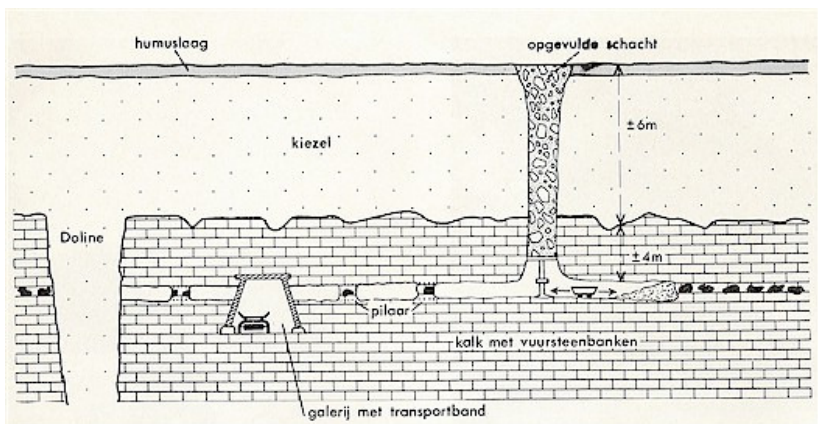
De Koumen 22

6433 KE Hoensbroek

Mooie wandeling door het Savelsbos

De wandeling naar de mijn, door het Savelsbos, was zeker zo mooi en interessant als de rondleiding in de vuursteenmijn zelf. Dhr. Nillesen bleek niet alleen kennis te hebben van mijnbouw, maar wist ook van wanten over alles wat groeide en bloeide in dit hellingbos, dat door zijn kalkhoudende ondergrond een afwijkende en zeer grote verscheidenheid in plantengroei kent. Het hele bos geurde naar de daslook, ook verwees hij naar de andere vroege bloeiers, die alleen in het voorjaar, in een ontluikend bos, licht genoeg krijgen om te kunnen bloeien. Bloemen zoals o.a. de in Nederland zeldzame gele bosanemoon, het blauw en wit gepunte bosviooltje en de Amandelwolfsmelk. Hij wist ons de hele trip over de soms modderige en steile bospaadjes te boeien met zijn kennis en wetenswaardigheden over het bosbestand.

Archeologisch wereldmonument

Na een wandeling langs de Boerengroeve, de Sjoane Grub en de zware klim naar de 15 meter diepe Henkeput bereikten we ten slotte de neolithische vuursteenmijn, ontdekt door een

W. Mengelers -Auto Electra

Burg. Slanghenstraat 11

6433AR Hoensbroek

Belgische onderzoeker, dhr. De Puydt, in 1881 en nu aangemerkt als archeologisch wereldmonument. Op die plek kwam onze gids pas echt in zijn element, daar kon-ie vertellen! Allereerst in het voorportaal van de mijn, het Grand Atelier. Dit is een grote ringvormige kuil, met een doorsnede van ruim 50 meter, waar destijds de pas gedolven vuursteen werd verwerkt tot handzame en handelbare halffabricaten en die nu nog barstensvol ligt met artefacten van het “vuursteenafval”.

5000 jaar oud

Toen de mijn zelf. Onvoorstelbaar dat ruim 5000 duizend jaar geleden mensen zoals u en ik, maar dan ook nog kleiner van stuk, met alleen een stenen bijl als gereedschap, loodrechte schachten tot wel 20 meter diep en een doorsnede van bijna twee meter groeven en van daaruit zijwaarts, in mergelpijlers van amper 60 cm. hoog, naar het begeerde vuursteen zochten. Even verbazingwekkend is dat er toen al handelsroutes waren via welke deze Rijckholter vuursteen verhandeld werd tot aan het huidige Stuttgart toe.

Grote indruk op ons allen maakte ook zijn verhaal, dat deze hele mijn door enthousiaste vrijwilligers is uitgegraven en vrij gemaakt. Van 1963 tot 1972 groeven zij ieder weekend en maakten een dwarsgang (galerij) van 130 m lang, diep de berg in. Vanuit die gang gingen zij de vuursteenpijlers in en maakten die vrij van alle afval en puin, die de “vuursteenmijnwerkers” er destijds hebben achtergelaten. Al die jaren, vrijwillig, iedere vrijdagnacht deze noeste handarbeid onder moeilijke omstandigheden. Petje af voor die mannen!

Leerzaam en leuk!

Na afloop van deze onderaardse “sightseeing”, de modderige terugtocht. Het liep al tegen vijven eer de parkeerplaats weer in zicht kwam en wij deze leerzame en leuke middag konden afsluiten met een dankwoord aan onze voortreffelijke gids. Ons eerste uitstapje mocht er zijn!

Nieuws van de werkgroepen

Werkgroep historie

Bij een aantal mensen uit Hoensbroek leeft het verlangen om bij het oorlogsmonument, gelegen op de hoek Marktstraat/Hoofdstraat, een herdenkingsplaquette te plaatsen. Op deze plaquette moeten de namen komen te staan van de inwoners van Hoensbroek die vanaf de tweede wereldoorlog als gevolg van oorlogsgeweld om het leven zijn gekomen. De initiatiefnemers van de herdenkingsplaquette hebben eind vorig jaar contact opgenomen met het bestuur van de heemkundevereniging en de vraag gesteld of de vereniging een onderzoek wilde doen naar de oorlogsslachtoffers. Doel van het onderzoek was het samenstellen van een volledige en correcte namenlijst met de daarbij behorende datums van geboorte en overlijden. Op de eerste bijeenkomst van de werkgroep 'Historie en Heemkunde' heeft het bestuur het verzoek doorgegeven aan de leden van de werkgroep. Een aantal van hen heeft zich voor dit onderzoek opgegeven en is direct aan de slag gegaan. Bij de start van het onderzoek waren zo'n 50 namen van oorlogsslachtoffers bekend. In de daarop volgende maanden is dit aantal gegroeid tot ongeveer 125. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat de onderzoekers zich niet beperkt hebben tot oorlogsslachtoffers die op het moment van overlijden inwoner van Hoensbroek waren. Het onderzoek is breed van opzet en richt zich onder andere ook op hen die in Hoensbroek zijn geboren en die later naar een andere woonplaats zijn verhuisd. Anderen zijn in Hoensbroek overleden en/of begraven, maar zijn er niet geboren of hebben er nimmer gewoond. Door deze ruime opzet komen op de lijst ook namen voor van bijvoorbeeld Duitse en Amerikaanse soldaten. Het is aan de initiatiefnemers, om aan de hand van een door hun zelf op te stellen criterium, te bepalen welke namen zij willen opvoeren op de herdenkingsplaquette. Daarbij zullen de onderzoekers de initiatiefnemers steunen bij het maken van hun keuze door het verstrekken van informatie. Het streven is om vóór 1 januari a.s. het samenstellen van de namenlijst af te ronden. Dit geeft de initiatiefnemers voldoende tijd om hun keuze te bepalen m.b.t. de namen en om de nodige voorbereidingen te treffen voor het maken van de herdenkingsplaquette, welke op 4 mei 2009, de Nationale Dodenherdenking, onthuld zal worden.

Schadenet - Koenen
Breukerweg 178
6412 ZL Hoensbroek

Het is de bedoeling dat de heemkundevereniging tijdens de onthulling van de herdenkingsplaquette een brochure uitgeeft waarin enige informatie wordt gegeven omtrent de oorlogsslachtoffers die op de genoemde plaquette voorkomen.

J.A.A. van den Berg

Werkgroep Straatnamen.

Nadat de Werkgroep Straatnamen op 26 september 2007 van start is gegaan met het verzamelen en sorteren van vervallen en oude benamingen van de straten in Hoensbroek, is een begin gemaakt met een verder onderzoek.

In een korte instructie heeft de werkgroep vastgelegd hoe verder te werk te gaan. De oude gemeente Hoensbroek wordt ingedeeld in wijken, die vooraf gegaan worden door een korte buurtbeschrijving, waarna de straatnamen alfabetisch gerangschikt worden in een lijst. Daarna volgt de beschrijving per straat en het traject van de straat. Intussen hebben bijeenkomsten plaatsgevonden op 19 maart, 16 april en 21 mei 2008. Na de vakantie zal de werkgroep weer bijeenkomen op 22 oktober 2008.

Werkgroep genealogie

Kort na de oprichting van de vereniging is de werkgroep van start gegaan met een maandelijkse bijeenkomst op de derde dinsdag van de maand. Inmiddels bestaat de groep uit een flink aantal leden, die meestal zelf al eerder met genealogisch onderzoek aan de slag zijn geweest. Van de maandelijkse bijeenkomsten wordt daarom dus dankbaar gebruik gemaakt om onderling informatie uit te wisselen en ontbrekende gegevens aan te vullen. Daarnaast heeft de werkgroep een tweetal projecten op zich genomen. Het eerste is een langlopend traject, dat zich richt op het completeren van de Doop-, Trouw- en Begraafregisters (de 'klappers') van Hoensbroek. Dat is een klus waar we nog enige jaren mee bezig zullen zijn. Daarnaast zijn we gestart met een inventarisatie van de Hoensbroekse bebouwing en de eigenaars ervan bij de start van het kadaster in 1841. Vervolgens zal worden nagegaan welke van deze gebouwen er nu nog zijn. En dat

Adm. Kantoor J.A. Klein
Galerijstraat 16
6432AV Hoensbroek

zal het vertrekpunt vormen voor een genealogische zoektocht naar de families, die er in 1841 woonden of eigenaar waren. En ook hiermee kunnen we nog jaren vooruit.

Werkgroep foto en video

Al van vóór de oprichting beschikt de vereniging over een grote hoeveelheid foto-, film- en videomateriaal over het Hoensbroekse verleden. Voor een zeer groot deel is dat afkomstig uit particulier bezit. En er komt bijna dagelijks nog materiaal bij. Het gaat daarbij onder meer om duizenden foto's. De werkgroep heeft zich er sinds de oprichting mee beziggehouden om al dat materiaal te digitaliseren door het te scannen. Een van de vrijwilligers brengt al dat materiaal vervolgens onder in een database, zodat het later ook weer systematisch op onderwerp, straat, jaartal, etc. is terug te vinden. Na deze eerste ronde vindt in de maandelijkse bijeenkomsten van de werkgroep nog eens een screening op volledigheid en correctheid plaats. En daarna is het materiaal beschikbaar voor het werk van de vereniging.

Werkgroep redactie

De werkgroep, die uit een 7-tal leden bestaat, is van start gegaan met de samenstelling van een informatiebrochure over de vereniging. Als het goed is beschikt inmiddels ieder lid over een exemplaar hiervan. Intussen hebben enkele individuele leden ook hard gewerkt aan enkele publicaties, die onder de vlag van de vereniging over enige tijd zullen verschijnen. In september van dit jaar is het eerste resultaat hiervan zichtbaar in de vorm van een boek met het verzamelde dialectwerk van Paul van Hoensbroek, dat door Math Mertens is samengesteld. Over de andere publicaties zullen we pas over enige tijd concrete mededelingen kunnen doen. Het blad, dat nu voor u ligt is het resultaat van de activiteiten, waarmee de werkgroep zich de afgelopen maanden heeft beziggehouden. En voor de komende tijd staat de voorbereiding van de heemkundeavond op woensdag 17 september en de bijdrage aan de historiepagina in De Uitkijk prominent op de agenda.

van den Hout - Uitvaartverzorging

Kathagen 10

6331HG Vaesrade

Wie weet wie dit zijn?

Wie weet welke personen op deze foto staan. Het is een foto van de 2^e klas van de St. Josephschool rond 1950. De 2^e van rechts op de 3^e rij is Jules Klinckhamers (met het kruisje). Als u weet welke personen nog meer op deze foto staan dan vernemen we dat graag van u. Reacties kunt u sturen aan het secretariaat van de vereniging Klinkertstraat 19, 6433 PA Hoensbroek of per e-mail aan secretaris@heemkundehoensbroek.nl.

R. Offermans - Fysiotherapie

Kouvenderstraat 111
6431HC Hoensbroek